

מ"א ח"א / ספר א"א ג"ה ז"א 1968
Doc 06126

הספר, והבאים אחריו המשיכו בעבודתו בהצלחה. בית-הספר בצלאל הוא, כפי הידוע לי, בית-הספר היהודי היחיד למלאכת-מחשבת שנשתייר כיום (ב-1942) בכל העולם פולו.

הגמנסיה "הרצליה" בתל-אביב

לכלל מגע עם בעיות-החינוך היומיומיות באתי בשנות 1914-1914, בהיותי חבר בנעוד המפקח של הגימנסיה העברית בתל-אביב, וכן בקחתי חלק ביסוד הגימנסיה העברית בירושלים ובעשותי לצרכי קיומה, מעמד-הדברים בגימנסיה העברית בתל-אביב רופף היה מאד, הן מן הבחינה הפדגוגית והן מן הבחינה הפספית. לא היתה לא תכנית-לימודים ולא תכלית-לימודים מוסכמת, לא היו ספרי-לימוד בלשון העברית, לא היה פסף, גם מורים בעלי-נסיון לא היו די הצורך, מן ההכרח היה לשלוח מדי שנה בשנה כמה מורים לאירופה לשם השתלמות. אמנם, משנת 1910 ואילך היה לה לגימנסיה, לפחות, בנין שהוקם בכסף שנדב הציוני האנגלי יעקב מזור איש בראדפורד (קודם לכן למדו התלמידים במעון שכור שלא היה יפה כלל לתלמוד תורה), אך רהוטו וציוודו לא היו עשויים עדיין להנחית את הדעת. ריבוי חובות המשפורת למורים היה דבר של קבע. בישיבות המרובות של הנעוד המפקח, שראשי המדברים בהן היו יעקב שרתוק (אביו של משה שרתוק), מ. שיינקין, אליהו ברלין, חיים היסין ומרפוס כהן (מרדכי בן הלל הכהן), הוצעו כל מיני הצעות, שהיה בהן ממש ושללא היה בהן ממש, לתיקון מצבה הכספי של הגימנסיה, פגון הצעתו של שיינקין להוציא מניות; נשלחו שליחים לאירופה לאסוף תרומות, והללו היו, אמנם, מצליחים תמיד לאסוף סכום מסוים; אך מצבה הכספי של הגימנסיה לא בא על תיקונו. גם היחסים שבין המורים לבין עצמם לא היו מעולים כל הימים, פעם, בריחתה של ויפוח, בישיבה של הנעוד המפקח, סטר אחד המורים לחברו, לפי שסבור היה פי הלה פגע בכבודו. נדהמים היינו, בלי דעת מה לעשות, אך אני חילצתי את הנאספים מן המיצר, לבשת-ארשת של כובד ראש וגודו.

עליהם נדר-שתיקה, לבל ינדע בשום פנים ברבים קורטובי דבר על המעשה שאירע. ואכן, איש לא גילה את הסוד. משפרצה מלחמת-העולם גויס לצבא מורה הלשון הגרמנית, ואני מילאתי את מקומו עד סיום שנת-הלימודים וקראתי באוני התלמידים את "פאוסט" לגיתה. הם לא רצו בשום חומר-מקרא אחר, אף על פי שדיעתם בלשון הגרמנית לא היתה מספקת כל עיקר כדי הבנת "פאוסט".

הקמת בנין הגימנסיה בירושלים

כדוגמת הגימנסיה העברית "הרצליה", שנוסדה בשנת 1905 ביפו, על ידי ד"ר מטמון וד"ר בוגרשוב, נוסדה כמה שנים לאחר מכן (ב-1909) גימנסיה עברית בירושלים, על ידי ד"ר שלמה שילר מגליציה, ציוני נלהב בעל תרבות גבוהה והשקפות נאצלות. אך מספר התלמידים לא יצא בשנים הראשונות מגדר מאה, ומשום כך נתקשתה הגימנסיה בקשיים ועיקר סבלה היה - חוסר בנין. בשנת 1912 או 1913 ביקר בארץ ד"ר גרשון ציפר, ממנהיגי הציונים בגליציה, ובשעת ביקורו החליט לאסוף, אחר שובו לגליציה, 100 אלף פתר להקמת בנין לגימנסיה. ואכן, הצלח הצליח לאסוף את הסכום הזה בגליציה העניה. כיון שפרגיל עבר זמן רב עד שנקנה המגרש ועד שנשלמו תכניות-הבנין, הפקיד ד"ר ציפר את הפסף באחד הבנקים בגליציה, מקום שלדעתו שמור היה מכל משמר. כשביקשתי ממנו שיעביר את הפסף לארץ, שלח לי את מחצית הסכום, 50 אלף פתר. הפקדתי אותם בבנק אנגלוי-פלשטינה, בריבית יאה. בינתיים פרצה מלחמת-העולם. הקמת הבנין היתה דבר שבנמנע בימי המלחמה. משבטל ערפה של הוואלוטה האוסטרית (לירה אחת שקולה היתה פנגד 330 אלף פתר), בטל לחלוטין גם ערפם של 50 אלף הפתרים אשר בגליציה, ולמותר דיוק: ערפם היה פערך 15 גרוש! 50 אלף הפתרים שלי, ששווים היה 2.000 לירה בשעת הפקדתם, גדל ערפם עד שנת 1922, בצירוף הריבית, כדי סכום של 3.000 לירה ומעלה, סכום שבו יכולנו להתחיל בהקמת בנין הגימנסיה